

VICTOR GORDUZA (1942–2014) – FONDATORUL MUZEULUI DE MINERALOGIE BAIA MARE

Mircea-Dragomir ANDREI¹, Andrei GORDUZA²
ammircea@yahoo.com; contact@mineralia.ro

ABSTRACT: Victor Gorduza was born in Cetatea Albă on April 27, 1942. Two years later, his family fled to Romania. The mother and the boy arrive at Lugoj, the father, along with his pupils, in Satu Mare. Soon the family meets and finally settles in Baia Mare. There Victor attends all the school years. After graduating from the „Gheorghe Șincai” National College, he attends the Faculty of Geology and Geography at the „Babeș-Bolyai” University of Cluj. In this paper, the authors present the stages that Victor Gorduza went through in the establishment of the Mineralogy Museum in Baia Mare, which today bears his name. This is one of the most important museums in Romania being one of a kind in Europe. Victor Gorduza dedicated his entire life to this museum, whose founding director he was between 1992–2010. He never forgot to mention all those who had joined him in the establishment of the Mineralogy Museum in Baia Mare. Such a personality, as that of the mineralogist Victor Gorduza, deserves a high appreciation from both his contemporaries and future generations.

KEYWORDS: Victor Gorduza; mineralogist; museologist; founder and director of the Mineralogy Museum in Baia Mare; moss flowers

Au trecut patru ani de când muzeografia din România pierdea o personalitate marcantă, Victor Gorduza, care ne-a părăsit în ziua de 11 august 2014. Numele său va fi mereu legat de crearea Muzeului de Mineralogie Baia Mare, care astăzi îi poartă numele. Comoara inestimabilă, aflată în

¹ Membru asociat al Diviziei de Istoria Științei a Comitetului Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii al Academiei Române.

² Geolog mineralog, Baia Mare.

acest Muzeu maramureșean al „florilor de mină”, îl situează printre cele mai importante muzee din România și-l face unic în Europa.

«Puterea unui muzeu nu stă în exponatele pe care le văd vizitatorii, ci în colecția pe care o are. (...) putem spune că abia 0,3% din patrimoniu este expus privirii oamenilor. Pentru cineva care lucrează într-un muzeu, a crea o colecție și a o vedea expusă publicului, a o face cunoscută prin expoziții în țară și în afara țării, cred că este maximum șansei vieții lui. Mulțumesc lui Dumnezeu că am avut această șansă.(...) nici în cele mai frumoase vise nu credeam că voi ajunge la ceea ce este Muzeul de Mineralogie» (V. Gorduza, în 2002, la împlinirea vârstei de 60 de ani).

Victor Gorduza (1942–2014)

Victor Gorduza s-a născut la Cetatea Albă, la data de 27 aprilie 1942. Doi ani mai târziu, familia se refugiază în România. Mama cu băiatul ajung la Lugoj, tatăl, împreună cu elevii săi, la Satu Mare. Curând familia se

reunește și se stabilește definitiv la Baia Mare, unde Victor va învăța în toți anii de școală. După absolvirea liceului, la Colegiul Național „Gheorghe Șincai”, urmează Facultatea de Geologie-Geografie, la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj.

Între anii 1963–1966 îl găsim ca profesor de geografie la Școala Generală din Dumbrăvița. Apoi, în 1966, printr-un concurs de împerejurări, după cum povestește mai târziu în amintirile sale, ajunge să lucreze în Muzeul Regional Maramureș, unde trebuia să se ocupe de “Universitatea Populară”. Directorul Muzeului era la vremea aceea Octavian Bandula.

Munca aceasta nu-i dispăcea dar presupunea foarte mult teren. Era însă mulțumit că putea să împărtășească oamenilor lucruri pe care aceștia le aflau cu uimire. Dar pregătirea sa era legată de științele naturii, iar Muzeul din Baia Mare nu avea o astfel de secție. Totul a început în acea zi în care a descoperit, la muzeu, într-o magazie, o ladă uitată de cine știe când, în care se aflau eșantioane minerale. Căutând apoi prin registrele vechi de inventar ale Muzeului, tânărul Gorduza găsește în dreptul unuia dintre repere notația: „1502 minerale”. *«Împreună cu conservatorul secției, Ecaterina Pop, am început să vedem ce sunt, cum pot fi înregistrate cu date științifice care să poată face mai ușoară identificarea lor în viitor. Am început cu igienizarea, cu realizarea fișelor analitice de evidență științifică și am descoperit o lume nouă, mai ales fascinantă. Atunci mi-am propus să fac în așa fel, încât aceste minuni aflate în subsolul bazinului minier Baia Mare să nu mai plece, să rămână în instituția cea mai potrivită să le păstreze și, dacă va fi posibil, să organizez și o expoziție permanentă dedicată florilor de mină»*. Acela va fi punctul de început în realizarea viitoarei colecții de minerale, care astăzi numără peste 17 000 de eșantioane! Victor Gorduza, care avea pe atunci doar 24 de ani, și-a urmat visul cu pasiune și dăruire totală și nu a renunțat la idealul său, oricâte greutatea i-au stat în cale. Și asta pentru că a fost *«...un om cu aură deosebită: carismatic, profesionist desăvârșit, iubitor de natură, dar și de oameni și creațiile lor, plin de dinamism, cu un cult al muncii greu de găsit și, în același timp, un om care știa ce înseamnă munca în echipă și mai ales să-i determine pe alții să o practice»*. Așa îl caracterizează Janeta Ciocan (2014) în cuvântul său de adio.

În 1969 Victor Gorduza propune conducerii Muzeului Județean Maramureș începerea achiziționării de eșantioane minerale pentru realizarea unei colecții muzeale.

«Baia Mare, ca oraș, avea o caracteristică: în orice casă mai răsărită găseai cu siguranță două lucruri: măcar un tablou al unui pictor din Școala de la Baia

Mare și câteva eșantioane minerale». Ceea ce lipsea cu desăvârșire în anii aceia era încrederea în instituțiile statului, ne povestește Victor Gorduza în amintirile sale. «*Am intrat în contact cu foarte mulți colecționari, de mulți rugându-mă să vândă și eram refuzat. Nu m-am supărat niciodată, dimpotrivă respectul meu pentru acești oameni care-și iubeau colecția, creștea*». În 1969 va face și prima achiziție: 533 de eșantioane minerale, de la Iosif Ilea din Baia Mare. În acea perioadă, pe care Gorduza, în confesiunile sale, o numește “*EL DORADO-ul mineralelor din bazinul băimărean*”, persoane venite din alte țări, precum Germania, Austria, Franța, Italia, au scos din România zeci de mii de eșantioane minerale, multe foarte valoroase, cumpărate pe nimic! «*Pentru un radio portativ, orice străin pleca cu piese pe care la târgurile din țara lor își puteau achiziționa o mașină*».

La solicitarea dlui Bandula, numit director la Comitetul de Cultură, Gorduza va accepta ca timp de trei ani (1970–1973) să lucreze împreună cu acesta, ca inspector, după care va reveni la Muzeu și va continua să se ocupe de îmbogățirea colecției.

«*Cu timpul, oamenii au început să capete încredere, să vândă eșantioane și colecția a început să crească la fel ca “Făt-Frumos din poveste”*» își amintea Victor Gorduza. Astfel, pe la mijlocul anilor ‘70 ea număra deja peste 5000 de piese. Directorul de atunci, Valeriu Achim, îl va sprijini în acțiunea sa de achiziționare a eșantioanelor minerale.

În 1973 apare decretul 588, devenit ulterior lege, prin care se încerca stoparea exportului de minerale. Acestea trebuiau predate la Centrala Minelor, iar valorificarea lor se putea face numai de către o Comisie de bazin sau Comisia Centrală de la București, reprezentantul Muzeului din Baia Mare având drept de veto. Și achizițiile pentru muzeu se făceau tot prin aceste comisii. Un an mai târziu, Victor Gorduza va saluta introducerea *Legii Patrimoniului Național 63/1974*, datorită căreia, spune el, “*au putut fi salvate de la export foarte multe eșantioane care azi fac mândria Muzeului de Mineralogie din Baia Mare*”.

În 1974 Muzeul din Baia Mare organizează *prima expoziție de minerale* în Baia Mare (în incinta Muzeului Județean Maramureș din str. 1 Mai nr. 8, astăzi Muzeul de Artă) și *prima expoziție itinerantă*, la Bacău, la Muzeul Județean de Științe Naturale. Succesul celor două expoziții atrage atenția Consiliului Județean, care din acel moment începe să înțeleagă importanța unor astfel de activități. Rezultatul va fi *Decizia nr. 26/17.01.1976* a Consiliului Popular al județului Maramureș, prin care se înființează în cadrul Muzeului

Județean, *secțiile de Științele naturale și Istoria tehnicii*. Așadar, ziua de 17 ianuarie 1976 a reprezentat un moment important pentru viitorul Muzeului de Mineralogie, deoarece Secția de Științe naturale, cu sediul principal în *Casa Iancu de Hunedoara*, va gestiona întregul fond de minerale aparținând Muzeului Județean, adică cca 6000 de eșantioane la vremea aceea. În același timp, Secției i se încredințează coordonarea tuturor activităților desfășurate în cadrul rezervațiilor naturale și a celorlalte obiective protejate din județ. Victor Gorduza este numit Șef al Secției de Științe naturale.

Printre relatările lui Gorduza, legate de modul în care au ajuns la muzeu unele eșantioane de valoare inestimabilă sau colecții întregi, este și aceea despre colecția Centralei Minelor. Exasperat că trebuia mereu să dea eșantioane din colecție șefilor care veneau de la București, directorul general al Centralei Minelor, Valer Gabrian, hotărăște să vândă Muzeului colecția. La acel moment Muzeul nu avea bani de achiziții, situație pe care acesta deja o cunoștea. Împreună cu directorul Economic al Centralei, Dumitru Călugăru, va găsi soluția: Centrala Minelor virează către Muzeu, ca sponsorizare, o sumă importantă, cu care a putut fi achiziționată colecția! Astfel, cele 472 de piese de la Centrala Minelor ajung în locul cel mai potrivit. Unele dintre ele sunt astăzi în expoziția de bază a Muzeului de Mineralogie, „exponate de elită”, cum le numește Victor Gorduza.

Începând cu anul 1979, Muzeul din Baia Mare este tot mai solicitat să participe cu expoziții temporare la cele mai importante muzee din țară. De la prima expoziție din 1974 la Baia Mare, în deceniile care au urmat, Muzeul a organizat în România zeci de expoziții.

Expoziții temporare în țară:

Baia Mare (1974); Bacău (1974); Pitești (1979); București (1980); Ploiești (1980); Slobozia (1980); Baia Mare: *Calcitul* – în “Casa Iancu de Hunedoara” (1983); *Baritina* – în “Casa Iancu de Hunedoara” (1984); *Flori de mină* – Casa de Cultură (1984); București (1984); Galați (1986); Baia Mare: *Minerale din Bazinul Baia Mare* – “Casa Iancu de Hunedoara” (1986); *Cuarțul* – “Casa Iancu de Hunedoara” (1987); Piatra Neamț (1987); Fălticeni (1987); Roman (1987); Brașov (1988); Constanța (2001); Sibiu (2002); Techirghiol (2003) și (2004); Galați (2004); Botoșani (2005); Techirghiol (2005); Suceava (2005) ș.a.

Colecția de minerale a Muzeului din Baia Mare începe să atragă atenția nu numai specialiștilor din România dar și din străinătate. Victor

Gorduză, în confesiunile sale, ne relatează cum a ajuns să organizeze prima expoziție temporară în străinătate. În 1980, vicepreședintele *Asociației de Prietenie Austria-România*, Augustin Ograjensek, mediază o vizită în România a *Asociației Colectionarilor din Austria*, în vederea organizării unei expoziții de minerale în această țară. Expoziția a putut fi organizată abia în 1984, dar succesul ei va fi “*enorm, impresia asupra vizitatorilor și specialiștilor nu poate fi descrisă. Rezultatul s-a concretizat în cererile care curgeau din partea tuturor marilor orașe ale Austriei pentru a găzdui o expoziție de minerale de la Baia Mare.*” În perioada în care Victor Gorduză a lucrat în Muzeu, după ce colecția a devenit consistentă și importantă din punct de vedere științific, au fost organizate peste 100 de expoziții, dintre care cca 40 în străinătate.

Expoziții temporare în străinătate:

Austria: Casa de Cultură, Viena (1984)– (Prima expoziție în străinătate a unui Muzeu de Științele Naturii din România); Muzeul Ioanneum, Graz (1984); Muzeul de Științele Naturii, Linz (1984); Muzeul Klagenfurt (1985); Muzeul Innsbruck (1985); Muzeul Bramberg (1985); Muzeul Kindberg (1985); Muzeul Dornbirn (1985); Muzeul “Casa Naturii” Salzburg (1986); Ungaria: Universitatea Miskolc (1990); Germania: Bursa Internațională de Minerale, München (1990); Franța: Bursa Internațională de Minerale, Lyon (1991); Austria: Muzeul Kindberg (1992); Muzeul Bramberg (1993); Muzeul Dornbirn (1993); Muzeul Linz (1993); Franța: Muzeul de Istorie Naturală Orleans (1995); Muzeul Național de Istorie Naturală, Paris (1995); Muzeul de Istorie Naturală, Dijon (1996); Muzeul de Istorie Naturală, Lyon (1997); Muzeul de Istorie Naturală, Grenoble (1997); Muzeul de Istorie Naturală Troyes (1997); Muzeul de Istorie Naturală, Dijon (2000); Germania: Muzeul de Mineralogie, Königssee (2001); Universitatea Freiburg (2001); Slovacia: Academia Montanistika (2002); Monaco: Muzeul Oceanografic Monaco (2004); Ungaria: Muzeul Danjanich Janos, Szolnok (2006); Muzeul Național de Naturale, Budapesta (2006); Muzeul Minier Sopron (2006); Muzeul Deri, Debrecen (2007); Muzeul “Josa Andras”, Nyiregyhaza (2007); Belgia: Sediul European N.A.T.O., Bruxelles (2007); Olanda: Ambasada României, Haga (2008); ș.a..

Numai cine nu a lucrat într-un muzeu ar putea să creadă că pregătirea unei expoziții itinerante, ambalarea și transportul pieselor în siguranță etc. se realizează ușor!

O încercare grea prin care a trecut colecția de “flori de mină” aflată în muzeul băimărean ne este relatată de geologul Oscar Edelstein (2014), în cuvântul său dedicat memoriei lui Victor Gorduza. În anii '80 se hotărâse înființarea unui muzeu geologic în capitală, în clădirea Institutului Geologic al României, de pe Kiseleff nr. 2. «*Geologii din Institutul Geologic al României lucrau deja intens la organizarea muzeului. Dar toți considerau că, fără vestitele “flori de mină” de la Baia Mare, muzeul nu ar avea și farmec! Atunci, cele mai înalte autorități au hotărât trimiterea la Baia Mare a unei delegații care să ia cele mai frumoase eșantioane. A fost marea “diplomație” a lui Victor Gorduza, cea care a făcut ca florile de mină cele mai frumoase să rămână la Baia Mare și totuși delegația să plece mulțumită la București! La data acelei întâmplări, secția de mineralogie a muzeului băimărean funcționa temporar, în clădirea REMIN și îmi amintesc de frământările lui Victor Gorduza pentru a reuși păstrarea la Baia Mare a celor mai frumoase mostre».*

Un an deosebit de important în istoria Muzeului de Mineralogie a fost 1988, când Muzeului Județean i-a fost transferată clădirea ce era cunoscută în oraș drept “corpul F” de pe Bd. Traian nr. 8, operă a arhitectului Petru Iuliu Ștefănescu, o clădire râvnită de mulți... «*Hotărârea a fost luată în ziua de 8 februarie 1988, după vernisajul unei expoziții la Muzeul de Artă, la ora 14 și pusă în aplicare imediat, prin grija domnului Valentin Bota, secretarul Consiliului Județean, care a remis decizia la ora 16,30. A trebuit să fie elaborată, în regim de urgență, tematica viitoarei expoziții de bază».* Muzeul Județean nu avea fondurile necesare pentru lucrări de finisare a spațiului, pentru mobilierul expoziției, pentru iluminat, pentru depozite ș.a.m.d. Toate cheltuielile au fost suportate din bugetul Comitetului Județean pentru Cultură și Educație Socialistă condus de Octavian Bandula.

Când vorbea despre evoluția Muzeului, de la prima colecție până la ce este astăzi Muzeul de Mineralogie, Victor Gorduza nu uita niciodată să menționeze, cu adânc respect și mulțumire, contribuția fiecărei instituții și persoane la realizarea minunatului muzeu din Baia Mare. «*Seriozitatea oamenilor și eforturile uriașe cumulate au făcut ca la 6 noiembrie 1989 să putem vernisa Expoziția de bază a Secției de științele naturii din Baia Mare. Îmi amintesc de fiecare om cu care am colaborat și care a fost cu mintea, inima și mai ales cu sufletul alături de noi...».*

Rămâi impresionat de modul în care toate aceste instituții și toți acești oameni, unii cu funcții, mai mult sau mai puțin importante, sau fără funcții dar cu suflet mare, au colaborat pentru ca Muzeul să devină, dintr-o

simplică secție muzeală, un muzeu de sine stătător, un muzeu cu renume nu doar în România, dar și în lume.

Întorcându-ne la confesiunile lui Victor Gorduza, ajungem la momentul cel mai important pentru Muzeu: «*Sărbătorile de iarnă din 1992 aduc un cadou minunat colectivului din Secția de mineralogie, în sensul că prin Decizia nr. 105 (din 10 decembrie 1992 n.a.) a Delegației permanente a Consiliului Județean Maramureș, semnată de dl. președinte Ioan Dulf și de dl. Secretar Ioan Mihăilă, se stabilește înființarea Muzeului de Mineralogie din Baia Mare. În 8 Ianuarie 1993, prin Decizia nr. 4 sunt numit directorul noii instituții de cultură*». (...) «*...prin acest act, s-a recunoscut o muncă intensă, uneori istovitoare, dar și plină de satisfacții, atât a mea, cât și a colectivului pe care l-am condus atâția ani și care era practic a doua mea familie. Satisfacția a fost și a familiei mele pentru că a fost părtașă la toate realizările mele în muzeu, măcar pentru faptul că a trebuit să suporte lipsa mea, atunci când nevoile muzeului o cereau, iar pentru această înțelegere îi mulțumesc mai ales soției mele Adriana*».

«*În anii care au urmat până la pensie am avut grijă ca cele trei coordonate pe care un muzeu își bazează activitatea: cercetarea științifică, evidența și conservarea patrimoniului și valorificarea acestuia să se desfășoare la cele mai înalte cote, iar prestigiul muzeului să rămână la înaltele standarde la care l-am adus până a devenit o instituție de sine stătătoare*».

În cuvântul său din 2014, muzeograful Mihai Dăncuș, referindu-se la conservarea patrimoniului muzeal, spune: «*Victor Gorduza a știut foarte bine că un muzeu nu trăiește numai prin expoziția de bază sau prin expoziții temporare, speciale, itinerante etc. Ca să le poți face pe acestea, trebuie să ai colecțiile, patrimoniul. Muzeele adevărate expun doar o mică parte din patrimoniu, restul este în depozite, în depozitul tezaur... (...). Pentru păstrarea în condiții optime, de siguranță, de microclimat, patrimoniul se depozitează cu grijă și știință muzeologică în spații special amenajate și condiții optime. Și aici Dl Gorduza a conceput, bazându-se pe propria experiență și știință muzeografică, depozitul pentru păstrarea mineralelor și a florilor de mină. Este primul depozit de acest gen științific conceput și organizat din țara noastră*».

Pentru cei ce nu sunt familiarizați cu problemele pe care le ridică într-un muzeu mineralogic depozitarea diferitelor eșantioane, trebuie să spunem că la organizarea unui astfel de depozit trebuie ținut cont nu numai de temperatură, umiditate, mobilier adecvat, securitate față de calamități. Deosebit de importante și absolut necesare sunt cunoștințele științifice temeinice ale organizatorului legate de compoziția chimică a

fiecărei categorii minerale, practic a fiecărui eșantion, pentru ca în timp să nu aibă loc degradarea piesei respective sau a altora, depozitate în mod eronat în vecinătatea acesteia.

Conf. dr. Marinel Kovacs (2014), Președintele Societății Geologice a României, Filiala Baia Mare, și-a intitulat omagiul “*Omul care a sfințit locul – Victor Gorduza*”, considerând că nu ar fi existat Muzeul de Mineralogie sau în niciun caz la nivelul valoric actual, dacă nu ar fi existat acea conjunctură favorabilă constând în primul rând în prezența lui Victor Gorduza în Baia Mare. «*El a fost parcă predestinat pentru a realiza colecția unicat de minerale ce astăzi constituie patrimoniul de valoare inestimabilă a acestui muzeu. Autodidact în bună măsură – geograf și nu geolog, mineralog – Victor Gorduza a ajuns în timp unul dintre marii specialiști în mineralogie din România și de departe cel mai valoros specialist în “florile de mină” ale bazinului minier Baia Mare*».³

De-a lungul carierei sale muzeologice, Victor Gorduza a parcurs mai multe *stadii de perfecționare*: 1975 – Curs de perfecționare, Ministerul Culturii; 1980 – Curs Special de perfecționare, Ministerul Culturii; 1986 – Curs Patrimoniu Cultural, Ministerul Culturii; 1995 – Muzeologie – Științele Naturii, Ministerul Culturii; 1998 – Managementul Instituțiilor Culturale, Ministerul Culturii.

Victor Gorduza, expert Ministerul Culturii în Patrimoniu Cultural Mobil, bunuri de importanță științifică – mineralogie (nr. Registru R1–120) a deținut și unele funcții, printre care Vicepreședinte al Asociației Muzeelor de Științe Naturale din România și Membru în Comitetul Național al României, reprezentant pentru secțiunea Muzeu al IMA (International Mineralogy Association).

Pe lângă numeroase interviuri apărute atât în presa locală cât și în ziare din străinătate cu ocazia organizării expozițiilor, Victor Gorduza a participat cu comunicări la multe sesiuni științifice, publicând o serie de articole de muzeologie și mineralogie, precum și două volume: *Maramureș 1980*. Foto: V. Gorduza [Baia Mare] 1980 și 1969–2009: *40 de ani de astronomie la Planetariul Baia Mare* / Coordonator: Victor Gorduza. Baia Mare:

³ «“*Floarea de mină*” este un eșantion mineral recoltat din subteran, monomineral sau format din mai multe minerale, posedând calități estetice deosebite datorită concreșterii cristalelor, culorii, formelor, dimensiunilor de excepție ale unor cristale componente, care în totalitate fac ca piesa să fie bine individualizată față de celelalte». (Definiția „florii de mină” dată de Victor Gorduza)

Muzeul de Mineralogie Baia Mare, 2009. A contribuit cu scrieri și în volume aniversare dedicate unor personalități maramureșene.

Ca o recunoaștere a meritelor deosebite legate de realizarea patrimoniului muzeal, Victor Gorduza și colectivul său au primit mai multe distincții importante, printre care:

– În 2001, Ministerul Culturii și Cultelor – Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor – acordă Muzeului de Mineralogie din Baia Mare *Premiul Grigore Antipa*;

– În 2004, Președintele României îi conferă lui Victor Gorduza Ordinul “*Meritul Cultural*” în grad de Cavaler, *pentru meritele deosebite în descoperirea, protejarea, conservarea, restaurarea și valorificarea expozițională a bunurilor din patrimoniul cultural național*.

Inginerul geolog Elisabeta Ana Fodor (2014) amintește cu emoție de momentele în care directorul Victor Gorduza pregătea, la cel mai înalt nivel de profesionalism, vizita la Muzeu a unor mari personalități, precum Președinți ai României, Ion Iliescu și Emil Constantinescu. «*Fără să se arate intimidat de amploarea acțiunilor, Victor Gorduza ne-a mobilizat pe toți, cu siguranța celui care știe ce are de făcut*». Și adaugă: «*Apogeul profesionalismului în organizarea unui astfel de eveniment a fost atins cu ocazia vizitei istorice la Muzeul de Mineralogie Baia Mare a Majestăților Lor, Regele Mihai și Regina Ana de România. Atunci am văzut la directorul Victor Gorduza o lecție a ceea ce înseamnă un desăvârșit amfitrion, ghidând perechea regală și suita între vitrinele muzeului și răspunzând cu sollicitudine multelor întrebări despre lumea fascinantă a mineralelor. La finalul vizitei, domnul director a ținut să fim toți prezentați Majestăților Lor ca și colegi ai dânsului, iar muzeograful am avut privilegiul de a schimba câteva cuvinte cu perechea regală despre colecția muzeului*». Un alt aspect de care amintește muzeograful Elisabeta Fodor este legat de drumurile în străinătate, spre destinațiile expozițiilor, «*adevărate călătorii culturale și istorice, datorită erudiției directorului Victor Gorduza și atenției domniei sale ca noi, cei care participam la organizare, să cunoaștem locuri de excepție și povestea lor. O pauză de cafea sau țigară pe drum era totodată o lecție de cultură*».

*

După 43 de ani de activitate, din care aproape douăzeci a condus instituția ca director, Victor Gorduza a fost scos la pensie. Aceasta s-a întâmplat

chiar în ziua în care împlinea vârsta de 68 de ani! În acea zi de 27 aprilie 2010, Victor Gorduza a vorbit în fața adunării, pentru ultima oară, ca director, trecând în revistă etapele activității sale, indisolubil legate de stadiile parcurse de Muzeu până la forma sa actuală. «A fost o muncă titanică, atât a colectivului Muzeului, cât și a tuturor celor care au ajutat la înființarea acestuia. Am avut un sprijin enorm din partea tuturor celor care au înțeles că o asemenea instituție trebuie să existe în Baia Mare. Un distins prieten al dumneavoastră, domnul ministru Nicolae Dicu, care vine destul de des în Baia Mare și de fiecare dată trece și pe la muzeu, care a fost un sprijinitor formidabil alături de foarte mulți alții, a spus: “Mineritul s-a închis, dar acest muzeu a rămas. Dacă n-ar exista acest muzeu, peste 10 ani nici nu s-ar mai ști că în Baia Mare, în zona Maramureșului ar fi existat această activitate”».

În omagiul pe care-l va aduce lui Victor Gorduza, în 2014, ing. Nicolae Dicu va spune: «Când zici Maramureș, înglobezi în acest nume mine și mineri, păduri și făuritori de nestemate în lemn. Aceste două activități au constituit fundamentul economic al ținutului milenii la rând» (...). «...începând cu prima zi a lunii ianuarie 2007, a fost sistată activitatea minero-metalurgică din Maramureș». (...) «Din nefericire, în doar opt ani au dispărut multe edificii simbol ale mineritului și metalurgiei maramureșene, dar unul a rămas – simbol reprezentativ al mineritului maramureșean, unul cu o valoare inestimabilă – Muzeul de Mineralogie. Acest muzeu care păstrează tezaurul creat de mama natură de-a lungul a milioane de ani, scos la lumină de mineri, este legat aproape în exclusivitate de numele unui Om – Victor Gorduza».

În 2014, în cuvântul său de adio, Victor Mihalca se referă în mod special la momentul în care directorul Gorduza a fost pensionat: «Vreau să evoc anii în care și-a construit cu o încăpățânare demnă de această cauză cariera lui de mineralog și a fondat aici la Baia Mare un muzeu unic în Europa, muzeu pe care l-a dăruit în primul rând băimărenilor și apoi lumii, după o muncă de o viață. La capătul ei nu l-a așteptat titlul de cetățean de onoare al urbei, dar el și-a onorat orașul lăsându-i moștenire o bijuterie valoroasă asemeni eșantioanelor din expoziție și din tezaurul muzeului. Când și-a încheiat (oficial) anii de lucru în slujba noastră, o singură voce s-a desprins din corul detractorilor (politici) și al indiferențelor care pretind că fac politică în filmul nostru. O voce, cea a prefectului de azi, Anton Rohian, care dorea ca muzeul să poarte numele fondatorului».

Mihaela Florentina Ganța spune în 2014: «Demnitatea sa, caracterul integru, noblețea care i se degaja din priviri, din atitudinea corporală, din gestică

reținută și vorba domoală au impus respect și admirație, multor altor persoane care l-au cunoscut îndeaproape. Meritele sale profesionale incontestabile și greu de cuantificat în doar câteva rânduri au fost recunoscute, sunt convinsă, chiar și de către detractorii săi, aceia care au simțit pe propria piele că “la umbra marilor stejari nu crește nimic”. Victor era un om frumos, a avut o familie frumoasă, iar viața pe care a avut-o, cu bune și rele, cred că a resimțit-o ca fiind împlinită».

Victor Gorduza era atât de atașat de muzeul pe care îl realizase, încât, după zeci de ani, știa cu precizie data tuturor momentelor importante legate de evoluția muzeului, de la angajarea sa, pe 10 ianuarie 1966 la Muzeul Județean, înființarea Secției de Mineralogie din 1976, apoi anul 1988, pe 8 februarie, la ora 14, când a fost luată hotărârea ca muzeul să primească actualul sediu, decizia fiind remisă două ore și jumătate mai târziu, adică la 16:30. Pe 6 noiembrie 1989, la ora 12 a avut loc vernisajul expoziției de bază.

Toți cei care l-au cunoscut pe Victor Gorduza și-au dat seama curând de valoarea extraordinară a acestui om și de aceea, atunci când le-a stat în putință i-au fost alături și l-au ajutat să-și transforme visul în realitate ducându-și la bun sfârșit nobila misiune: realizarea în Baia Mare a Muzeului de Mineralogie. În amintirile sale Gorduza nu uită să menționeze nicio instituție sau persoană care a contribuit la realizarea acestui muzeu.

«În anul 2010 am fost pensionat. Lucru normal, dar oare poți despărți un părinte de copilul lui? Mărturisesc că mi-e dor de “copilul” meu, dar sufletul îmi spune că l-am făcut suficient de puternic să stea pe picioarele lui, indiferent de vremei».

«Nu știu cât mai stau pe aici, sper însă că ceea ce am făcut cu atâta dragoste să fie primit de băimăreni tot cu dragoste. Am iubit florile zămislite de pământ deasupra lui, dar și pe cele din adâncurile lui tainice. Am făcut din ele un buchet pe care-l dăruiesc tuturor».

*

În aprilie 2008, Consiliul Județean, prin președintele de atunci, dl Marinel Kovacs, aprobase și finanțase construirea unui corp nou de clădire pentru *extinderea spațiului muzeal*. Noua aripă, inaugurată pe 22 decembrie 2011, cuprindea o sală de expoziții temporare, o sală de conferințe și una de activități educaționale, laboratoare, depozite, arhiva și biblioteca muzeului.

«Am fost nespus de fericit când și această aripă nouă a muzeului am reușit să o inaugurez cu ocazia sărbătoririi a 20 de ani de existență a Muzeului de Mineralogie din Baia Mare ca instituție de sine stătătoare» mărturisea cu entuziasm Victor Gorduza referindu-se la această ultimă realizare care încunună eforturile sale de a lăsa semenilor un muzeu frumos, cu toate dotările necesare, la cerințele actuale.

Despre această clădire modernă, prin care Muzeul își extindea spațiul expozițional, vorbesc mulți dintre cei ce i-au adus în 2014 un omagiu. Printre aceștia, Dr. Virgil Ștefan Nițulescu (2014) menționează faptul că «În toți acești ani, Victor Gorduza a dovedit o extraordinară deschidere pentru manifestări extrem de diverse, sub patronajul muzeului pe care îl conducea, aflându-se, în acest fel, în perfectă concordanță cu cele mai noi orientări din domeniu, care scot muzeul din găoacea sa, transformându-l într-un adevărat centru cultural, pus în slujba comunității, în mijlocul căreia așezământul muzeal ființează. De altfel, trebuie spus că Victor Gorduza a avut permanent în vedere publicul interesat de activitățile instituției. Deși cercetător de marcă, profesorul Gorduza nu s-a închis vreodată într-un turn de fildeș al savantului, dorința sa profundă fiind aceea de a aduce marile valori pe care muzeul le adăpostește la cunoștința unui public larg. Având în minte acest scop, Victor Gorduza s-a zbatut să extindă suprafața muzeului, lucru care s-a întâmplat în 2011, la inițiativa și cu eforturile sale neostenite, dublând, practic, spațiul de expunere și adăugându-i facilitățile necesare pentru un muzeu contemporan».

Dr. Ioan Godea (2014), fost director în Ministerul Culturii: «Unii oameni înțeleg că viața petrecută pe pământ să nu fie una care să nu lase urme adânci în brazda timpului. Unul dintre aceștia este Victor Gorduza. L-am cunoscut pe Victor cu foarte mulți ani în urmă când mai poposea la câte un simpozion național organizat de Muzeul Țării Crișurilor din Oradea. Era un tânăr înalt, frumos, inteligent și plin de optimism, astfel că se făcea repede remarcat de cei din jur. (...) Muzeul pe care l-a deschis este opera lui în întregime, de la formarea colecției la realizarea tematicii, a suportului expozițional, a tuturor spațiilor aferente. (...) De-a lungul timpului m-am bucurat să descopăr că Victor nu se oprea, mereu avea ceva nou în gând, ceva ce ar putea face ca muzeul să crească în prestanță. Stă dovadă aripa nouă, construcție din anul 2008, modernă și cu destinații precise atât expoziționale cât și ca spații educaționale. (...) Concluzia este că Victor Gorduza a fondat și a lăsat românilor un MUZEU MINUNAT! Din păcate, noi românii avem o "calitate": să recunoaștem meritele oamenilor care cu adevărat au creat ceva abia după ce aceștia au plecat».

Ce frumos și normal ar fi fost dacă minunatul Muzeu, fondat și lăsat românilor de Victor Gorduza, ar fi rămas așa cum l-a conceput și realizat fondatorul!

Adesea însă lipsa de respect față de ceea ce au realizat înaintașii pentru comunitate, pentru faima României, este irațională și distrugătoare!

În iulie 2014, printr-o hotărâre a Consiliului Județean, clădirea ce reprezenta extinderea sediului Muzeului Mineralogic, “noua aripă” a cărei construcție fusese aprobată în 2008 și inaugurată în 2011, a fost transferată “temporar” în administrarea Ansamblului Folcloric Național Transilvania! Nici până astăzi clădirea nu a fost redată Muzeului, între timp suferind și tot felul de modificări interioare.

În ziua de 11 august 2014 Victor Gorduza ne-a părăsit ...

«*Victor Gorduza a fost un mare altruist, un bonom și un boem, un om de caracter și de cuvânt. (...) Ceea ce a făcut Victor Gorduza este un act de mare probitate profesională, științifică, muzeologică, dar ne permitem să spunem și să subliniem că este un act de patriotism. Victor Gorduza a fost și va rămâne pentru noi un mare patriot*». (Mihai Dăncuș, op.cit.)

La data de 27 august 2014, muzeul va căpăta denumirea de *Muzeul de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare*, conform aprobării Consiliului Județean Maramureș.

La 18 Septembrie 2014, Consiliul Local al Municipiului Baia Mare, acordă *post mortem* lui Victor Gorduza, titlul de *Cetățean de onoare al Municipiului Baia Mare*.

*

Unii dintre cei ce au scris un cuvânt de adio, i-au fost prieteni apropiați, astfel că au avut privilegiul să-l cunoască așa cum era în viața privată. Dintre aceștia, Dr. Viorel Ciocan ne dezvăluie un Gorduza om de cultură și pasionat artist al lemnului. Adresându-se dragului său prieten pierdut, V. Ciocan (2014) spune: «*Vreau să-mi amintesc de tine atunci când îți spuneam “Sfântul Iosif” și puțini au înțeles de ce! Mi-era drag să te privească cu câtă plăcere țineai în mână sculele de lucrat cu lemnul. Câtă lume știe că erai îndrăgostit de lemn și lemnul în mâna ta devenea ascultător și se transforma în atâtea lucruri? Le-am spus multora să privească casa ta și să știe că e rodul mâinilor tale. (...) Ți-ai bucurat nepoatele cu căsuța din copac și cu atâtea lucruri create de mâna ta*».

Merită să menționăm aici un amănunt deloc de neglijat: întreg mobilierul pentru expoziția permanentă a Muzeului, în sediul actual, a fost proiectat de Victor Gorduza.

O mărturie impresionantă aparținând lui Alexandru (Sașa) Nicolici (2014) surprinde un alt moment important din viața comunității băimărene, și acesta legat de numele lui Victor Gorduza, cel care «*a adus în Baia Mare (și mie) cea mai mare și mai frumoasă organizație de voluntari din lume – ROTARY- membru și președinte fondator*» și adaugă: «*Implicația directă în viața mea: TRĂIESC. Mulțumesc Victor, fără Rotary, viața mea s-ar fi terminat fizic în războiul civil din Congo (1998)*».

Despre prietenie scrie Dr. Ilie Ghergheș (2014): «*Victor Gorduza era omul-instituție, poate fi omul model, semenul care te cucerește și te alintă cu bunătatea lui umană, colegul care făcea să-i invidiezi constructiv vocația și profesionalismul, cu o admirație istorică nedisimulată, conturată încă de la prima întrevedere*». (...) «*El avea vocația prieteniei. El știa să-ți întindă mâna prietenește, egal, colegial, iar tu te simțeai ocrotit, căpătai convingerea că cel puțin două dintre degetele lui sunt ale lui Dumnezeu și, ca atare, după aceea te lăsași învins de visul roditor al unei bucurii în care te imaginai plimbându-te condescendent pe stradă, fiind și tu la rândul-ți mai bun cu ceilalți, retrăind cele întâmplare, scrutând mai cutezător viitorul*».

O descriere completă a personalității lui Victor Gorduza o avem de la Dr. Ioan Marchiș (2014): «*Victor Gorduza a strălucit întotdeauna între specialiștii și managerii în domeniu, la întâlnirile naționale organizate de Ministerul Culturii, Direcția Muzeelor și Colecțiilor, Institutul Național al Patrimoniului etc, prin elocvența și elocința intervențiilor sale, prin competența sa profesională de neegalat, prin autoritatea pe care o avea între specialiștii din domeniul său, dar și prin caracterul său excepțional. În ceea ce mă privește, m-a impresionat prin inima sa deschisă, prin permanenta ofertă de prietenie necondiționată, prin generozitate, talent managerial, efervescență intelectuală, tărie morală și suflet nobil plin de dăruire și sensibilitate*».

Dr. Sorin Nemeș Bota (2014) amintindu-și de titlul unui film văzut în copilărie, “Singurătatea alergătorului de cursă lungă”, găsește asemănarea în personalitatea celui care și-a urmat visul până la capăt, realizând o operă de sine stătătoare: «*Victor a fost un asemenea alergător pe care nu aveai cum să nu îl bagi în seamă. Înalt, cu ținută impecabilă, elocvent prin cuvinte puține, dar extrem de bine alese, dovadă a unui exercițiu intelectual îndelungat și de calitate indiscutabilă, s-a zbatut neobosit pentru ca noi toți să avem parte de cât mai*

multă bucurie și frumusețe. A fost implicat cu toată energia în viața comunității căreia i-a dăruit ani mulți de eforturi știute doar de el și de familia sa. A fost un om elegant, care a evitat ostentațiile de orice fel, preferând să se retragă atunci când argumentele intelectuale erau aruncate în derizoriu. (...) A plecat dintre noi, la fel de discret cum a trăit, alăturându-se celor puțini care vor sta etern la temelie comunității noastre».

Dr. Ioan Opriș spune în cuvântul său din 2014: «*Victor a luminat muzeografic un ideal, asociind ideilor sale ingineri, tehnicieni, oameni politici, colecționari, lumea academică și universitară și un asemenea demers îl dorim în multe alte locuri să-l fi salutată ca împlinit. La Baia Mare, providențial și-n beneficiul științei și culturii, confratele Victor Gorduză a reușit!*»

*

În lucrarea noastră am apelat adesea la confesiunile lui Victor Gorduză, precum și la mărturiile celor care l-au cunoscut, adunate în volumul *Victor Gorduză – Documentar biobibliografic omagial*. Sunt cuvinte rostite cu drag, cu respect și deosebită considerație în amintirea celui ce le-a fost coleg, prieten, colaborator sau mentor, model de omenie, profesionalism și dăruire. Volumul a apărut chiar în 2014, în seria *Personalități Maramureșene – Comemorări*, serie editată de Biblioteca Județeană “Petre Dulfu” Baia Mare, la inițiativa Directorului acesteia dr. Teodor Ardelean.

*

Pe Victor l-am cunoscut cu foarte mulți ani în urmă, când venea uneori la Muzeul Antipa pentru unele probleme legate de muzeu și mai ales de legislație. Apoi l-am întâlnit de multe ori la diferite sesiuni de comunicări în țară. Aflând despre preocupările mele legate de Gemologie s-a arătat foarte interesat să stăm de vorbă și ori de câte ori venea la ‘Antipa, întreba de mine.

Deși poate unii îl percepeau ca pe o persoană cu o alură gravă și serioasă, în realitate Victor era un om foarte prietenos și apropiat cu toată lumea. Vorbea rar și știa să asculte. Cu tenacitatea care îl caracteriza, nu pierdea nicio ocazie și nu precupețea niciun efort să procure o nouă piesă valoroasă pentru îmbogățirea patrimoniului Muzeului din Baia Mare.

În luna martie 1999, am avut plăcerea să particip la întâlnirea internațională „Mineralogical Museology in Central Europe 2” (MMCE2)

organizată de *Herman Otto Museum* din Miskolc- Ungaria, cu prilejul aniversării a 100 de ani ai acestui muzeu, înființat în 1899 sub numele de Muzeul Borsod-Miskolcz. Cu această ocazie Universitatea din Miskolc a organizat și cea de „a 17-a Expoziție Internațională de mineralogie” (17th International Mineral Show). La această manifestare prestigioasă, participarea României a fost cea mai numeroasă. Personalități cunoscute în acest domeniu au venit în special de la Cluj și Baia Mare, de unde nu putea să lipsească tocmai Victor Gorduza, directorul Muzeului de Mineralogie. Am fost plăcut impresionați de atmosfera caldă și deosebit de prietenoasă a gazdelor pe timpul desfășurării lucrărilor, care au avut loc la Universitatea din Miskolc, iar Victor cu prezentarea sa a strălucit, producând o impresie puternică asupra auditoriului.

Oameni deosebiți, precum Victor Gorduza, care și-au dedicat viața împlinirii unui ideal nobil, pentru comunitatea din care făceau parte, pentru faima țării lor, pentru progresul științei și culturii, se nasc rar, iar opera lor, realizată în folosul semenilor, de puține ori este respectată și continuată așa cum și-au dorit...

Bibliografie:

- [1] Bota, N. S., *O floare în*: Ciocan, J., Pop, L., *Victor Gorduza – Documentar biobibliografic omagial*. Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, Seria Personalități Maramureșene – Comemorări. (39–40), 2014.
- [2] Ciocan, J., Pop, L., *Victor Gorduza – Documentar biobibliografic omagial*, 1–103, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, Seria Personalități Maramureșene – Comemorări, 2014.
- [3] Ciocan, J., *Un muzeograf, un coleg, un prieten, un OM*, în: Ciocan, J., Pop, L., *Victor Gorduza – Documentar biobibliografic omagial*. Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, Seria Personalități Maramureșene – Comemorări. (9–11), 2014.
- [4] Ciocan, V., *Un prieten drag* în: Ciocan, J., Pop, L., *Victor Gorduza – Documentar biobibliografic omagial*. Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, Seria Personalități Maramureșene – Comemorări. (12), 2014.
- [5] Dăncuș, M., *Un muzeograf dedicat: Victor Gorduza*, în: Ciocan, J., Pop, L., *Victor Gorduza – Documentar biobibliografic omagial*. Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, Seria Personalități Maramureșene – Comemorări. (13–15), 2014.

- [6] Dicu, N., *Un om minunat*, în: Ciocan, J., Pop, L., *Victor Gorduza – Documentar biobibliografic omagial*, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, Seria Personalități Maramureșene – Comemorări. (16–18), 2014.
- [7] Edelstein, O., *Victor Gorduza – un diplomat în muzeografie*, în: Ciocan, J., Pop, L., *Victor Gorduza – Documentar biobibliografic omagial*. Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, Seria Personalități Maramureșene – Comemorări. (21–22), 2014.
- [8] Fodor, E. A., *În memoriam director Victor Gorduza*, în: Ciocan, J., Pop, L., *Victor Gorduza – Documentar biobibliografic omagial*. Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, Seria Personalități Maramureșene – Comemorări. (18–20), 2014.
- [9] Ganța, M. F., *Despre Victor Gorduza*, în: Ciocan, J., Pop, L., *Victor Gorduza – Documentar biobibliografic omagial*. Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, Seria Personalități Maramureșene – Comemorări. (22–23), 2014.
- [10] Ghergheș, I., *Victor Gorduza – o rază de lumină pentru florile întinericului* în: Ciocan, J., Pop, L., *Victor Gorduza – Documentar biobibliografic omagial*. Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, Seria Personalități Maramureșene – Comemorări. (24–25), 2014.
- [11] Godea, I., *Victor Gorduza – un muzeograf de excepție*, în: Ciocan, J., Pop, L., *Victor Gorduza – Documentar biobibliografic omagial*. Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, Seria Personalități Maramureșene – Comemorări. (26–28), 2014.
- [12] Gorduza, V., *Amintirile unui mineralog – confesiune*, în: Ciocan, J., Pop, L., *Victor Gorduza – Documentar biobibliografic omagial*. Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, Seria Personalități Maramureșene – Comemorări. (51–61), 2014.
- [13] Kovacs, M., *Omul care a sfințit locul – Victor Gorduza*, în: Ciocan, J., Pop, L., *Victor Gorduza – Documentar biobibliografic omagial*. Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, Seria Personalități Maramureșene – Comemorări. (28–31), 2014.
- [14] Marchiș, I., *Un suflet nobil Victor Gorduza*, în: Ciocan, J., Pop, L., *Victor Gorduza – Documentar biobibliografic omagial*. Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, Seria Personalități Maramureșene – Comemorări. (32–33), 2014.
- [15] Mihalca, V., *Victor Gorduza – ctitor de muzeu*, în: Ciocan, J., Pop, L., *Victor Gorduza – Documentar biobibliografic omagial*. Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, Seria Personalități Maramureșene – Comemorări. (33), 2014.
- [16] Nicolici, A., *Hălăduind prin suflet*, în: Ciocan, J., Pop, L., *Victor Gorduza – Documentar biobibliografic omagial*. Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, Seria Personalități Maramureșene – Comemorări. (41–42), 2014.

- [17] Nițulescu, V. Ș., *Respect pentru Victor Gorduza*, în: Ciocan, J., Pop, L., *Victor Gorduza – Documentar biobibliografic omagial*. Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, Seria Personalități Maramureșene – Comemorări. (42–44), 2014.
- [18] Opriș, I., *Victor Gorduza – Dedicatie și abnegație muzeografică* în: Ciocan, J., Pop, L., *Victor Gorduza – Documentar biobibliografic omagial*. Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, Seria Personalități Maramureșene – Comemorări. i. (44–46), 2014.
- [19] www.muzeuminbm.ro/nou/wp/istoric